DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)
den 17 april 2007 *

I mål C-470/03,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, som framställts av Tampereen käräjäoikeus (Finland) genom beslut av den 7 november 2003, som inkom till domstolen den 11 november 2003, i målet

A.G.M.-COS.MET Srl

mot

Suomen valtio, och

Tarmo Lehtinen,

* Rättegångsspråk: finska.

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, avdelningsordförandena P. Jann, C.W.A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts samt domarna J.N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, J. Makarczyk (referent), G. Arestis, A. Borg Barthet och M. Ilešič,

generaladvokat: J. Kokott,
justitiesekreterare: förste handläggaren M. Ferreira,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 19 april 2005,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— A.G.M.-COS.MET Srl, genom P. Kyllönen, asianajaja,

— Tarmo Lehtinen, genom S. Kemppinen och K. Harenko, asianajajat,

— Finlands regering, genom T. Pynnä, i egenskap av ombud,

— Nederländernas regering, genom H.G. Sevenster och N.A.J. Bel, båda i egenskap av ombud,

— Sveriges regering, genom A. Kruse, i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom M. van Beek och P. Aalto, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 17 november 2005 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av Europaparlamentets och rådets direktiv 98/37/EG av den 22 juni 1998 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om maskiner (EGT L 207, s. 1) (nedan kallat direktivet) och om

förutsättningarna för att en medlemsstat och dess statstjänstemän skall ådra sig skadeståndsansvar för överträdelse av gemenskapsrätten.

2 Begäran har framställts i ett mål mellan det enligt italiensk rätt bildade bolaget A.G. M.-COS.MET Srl (nedan kallat AGM), å ena sidan, och Suomen valtio (finländska staten) och Tarmo Lehtinen, statstjänsteman vid sosiaali- ja terveysministeriö (social- och hälsovårdsministeriet), å andra sidan, angående ersättning för den skada som AGM har hävdat att det lidit på grund av överträdelser av direktivet.

Tillämpliga bestämmelser

Gemenskapsrätten

3 I direktivet anges de grundläggande hälso- och säkerhetskrav som skall gälla vid konstruktion och tillverkning av maskiner och säkerhetskomponenter samt förfarandena för bedömning av överensstämmelse, försäkran om överensstämmelse och märkning av maskiner.

4 I artikel 2 i direktivet föreskrivs följande:

"1. Medlemsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att se till att maskiner eller säkerhetskomponenter som omfattas av detta direktiv får släppas ut på marknaden eller tas i bruk endast om detta inte medför risk för personers hälsa och säkerhet,

samt, i förekommande fall, husdjur och egendom, under förutsättning att maskinerna eller säkerhetskomponenterna har installerats och underhålls på riktigt sätt samt används för avsett ändamål.

Bestämmelserna i detta direktiv skall inte vara till förfång för medlemsstaternas rätt att, med vederbörligt beaktande av fördraget, fastställa sådana krav som de anser vara nödvändiga för att se till att personer, och i synnerhet arbetstagare, skyddas när de använder ifrågavarande maskiner eller säkerhetskomponenter, under förutsättning att detta inte innebär att maskinerna eller säkerhetskomponenterna ändras på något sätt som inte specificeras i detta direktiv.

..."

5 I artikel 3 i direktivet föreskrivs följande:

"Maskiner och säkerhetskomponenter som omfattas av detta direktiv skall uppfylla de grundläggande hälso- och säkerhetskraven i bilaga I."

6 Artikel 4.1 i direktivet har följande lydelse:

"Medlemsstaterna får inte inom sina territorier förbjuda, begränsa eller förhindra att maskiner och säkerhetskomponenter som uppfyller bestämmelserna i detta direktiv släpps ut på marknaden och tas i bruk."

7 I artikel 5.1 och 5.2 i direktivet anges följande:

"Medlemsstaterna skall anse att följande uppfyller bestämmelserna i detta direktiv, inklusive det förfarande för bedömning av överensstämmelse som avses i kapitel 2:

— Maskiner försedda med CE-märkningen och åtföljda av den EG-försäkran om överensstämmelse som avses i bilaga II A.

— Säkerhetskomponenter som åtföljs av den EG-försäkran om överensstämmelse som avses i bilaga II C.

I avsaknad av harmoniserade standarder skall medlemsstaterna vidta de åtgärder som de bedömer som nödvändiga för att uppmärksamma de berörda parterna på de nationella tekniska standarder och specifikationer som finns och som anses viktiga eller av betydelse för att de grundläggande säkerhets- och hälsokraven i bilaga I skall uppfyllas på ett fullgott sätt.

2. När en nationell standard överförd från en harmoniserad standard, vars referensnummer har publicerats i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning*, omfattar ett eller flera av de grundläggande säkerhetskraven skall maskiner eller

säkerhetskomponenter som konstruerats och tillverkats i enlighet med denna standard förutsättas uppfylla de relevanta grundläggande kraven.

...”

8 I artikel 7.1 i direktivet föreskrivs följande:

”När en medlemsstat konstaterar att

— en maskin med CE-märkning

eller

— en säkerhetskomponent åtföljd av EG-försäkran om överensstämmelse

som används på avsett sätt kan äventyra personers samt, i förekommande fall, husdjurs och egendoms, säkerhet skall den vidta alla lämpliga åtgärder för att

avlägsna maskinen eller säkerhetskomponenten från marknaden och förbjuda att den släpps ut på marknaden och tas i bruk samt begränsa dess fria rörlighet.

Medlemsstaten skall omedelbart underrätta kommissionen om sådana åtgärder och om skälen för beslutet samt speciellt om huruvida den bristande överensstämmelsen beror på

a) underlåtenhet att uppfylla de grundläggande krav som avses i artikel 3,

b) felaktig tillämpning av de standarder som avses i artikel 5.2 eller

c) brister i de standarder som avses i artikel 5.2."

9 Enligt artikel 8.2 i direktivet skall tillverkaren tillämpa det relevanta förfarandet för bedömning av överensstämmelse innan en maskin släpps ut på marknaden. Det följer av artikel 5.1 första stycket första strecksatsen i direktivet att det i princip är genom en EG-försäkran om överensstämmelse och en CE-märkning som det intygas att en maskin överensstämmer med direktivets bestämmelser.

10 Det följer emellertid av skäl 21 och artikel 8.2 b och c i direktivet att det föreskrivs ett strängare förfarande för bedömning av överensstämmelse för vissa maskiner som medför större risker, maskiner som uttömmande räknas upp i bilaga IV till direktivet.

11 Fordonslyftar anges i bilaga IV A punkt 15.

12 Enligt skäl 17 i direktivet, vilket preciseras närmare i dess bilaga I, med rubriken "Grundläggande hälso- och säkerhetskrav på konstruktion och tillverkning av maskiner och säkerhetskomponenter", definieras i direktivet "endast de grundläggande och allmänt tillämpbara hälso- och säkerhetskraven, vilka kompletteras med ett antal mer specifika krav för vissa slag av maskiner".

13 Strängare villkor fastställs genom harmoniserade standarder. I detta hänseende anges, i samma skäl, följande:

"För att underlätta för tillverkarna att visa att maskinerna uppfyller de grundläggande kraven, samt för att möjliggöra kontroll av att maskinerna överensstämmer med dessa krav, är det önskvärt att på europeisk nivå ha harmoniserade standarder för att förebygga sådana risker som kan uppstå till följd av konstruktion och tillverkning av maskiner. Dessa harmoniserade standarder på europeisk nivå utarbetas av privaträttsliga institutioner och bör även fortsättningsvis ha icke bindande status. Europeiska organisationen för standardisering (CEN) och Euro-

peiska kommittén för elektroteknisk standardisering (Cenelec) är de organ som erkänns som behöriga att anta harmoniserade standarder, i enlighet med de generella riktlinjer för samarbetet mellan kommissionen och dessa båda organisationer som undertecknades den 13 november 1984. I detta direktiv avses med 'harmoniserad standard' en teknisk specifikation (Europastandard eller harmoniseringsdokument) som antagits av någon av eller båda dessa organisationer, enligt uppdrag från kommissionen i enlighet med bestämmelserna i rådets direktiv 83/189/EEG samt i enlighet med de allmänna riktlinjer som avses ovan."

14 Referenser för harmoniserade standarder skall offentliggöras i *Europeiska unionens officiella tidning.*

15 Det finns en harmoniserad standard om fordonslyftar på europeisk nivå. Det rör sig om standarden EN 1493:1998, för vilken en referens offentliggjordes för första gången år 1999 (EGT C 165, s. 4).

16 Av standarden framgår att "[s]yftet med denna europeiska standard är att fastställa bestämmelser om personers säkerhet vid användning av fordonslyftar som är förenad med olycksrisker".

17 Standardens tillämpningsområde har fastställts på följande sätt:

"Denna standard gäller för fasta, mobila och flyttbara fordonslyftar som inte är avsedda för att lyfta personer, men som är konstruerade för att lyfta hela fordonet så

att kontroller, underhålls- och reparationsarbeten kan utföras på eller under det upphöjda fordonet.

Fordonslyften kan bestå av en eller flera lyftenheter."

Den nationella rätten

18 Direktivet har införlivats med finländsk rätt genom koneiden turvallisuutta koskeva päätos (Statsrådets beslut om säkerhetsföreskrifter för maskiner) nr 1314/1994.

19 Den finländska standarden SFS-EN 1493, som motsvarar den europeiska standarden EN 1493:1998, antogs den 8 mars 1999.

Tvisten i målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

20 AGM tillverkar och saluför fordonslyftar.

21 Social- och hälsovårdsministeriet erhöll den 11 maj år 2000 en rapport från työsuojelupiiri (arbetarskyddsdistriktet) Vaasa i ett ärende betecknat "marknadsövervakning" (markkinavalvonta-asia). Enligt rapporten hade det vid granskningen av den fordonslyft av typen G 35 T/E som tillverkades av AGM uppenbarats vissa brister. Bland annat var de främre lyftarmarna inte hållfasta och deras låsanordning var otillräcklig.

22 Till följd av nämnda rapport tillställde social- och hälsovårdsministeriet den som importerade dessa maskiner till Finland, företaget Pörhön Tuontiliike (nedan kallad importören), en skrivelse daterad den 18 maj 2000, i vilken ministeriet angav att det fanns skäl att anse att fordonslyftarna av typen G 35 T/E som tillverkades av AGM inte uppfyllde kraven enligt työturvallisuuslaki (lag om skydd i arbete) 299/1958 och enligt Statsrådets beslut om säkerhetsföreskrifter för maskiner nr 1314/1994.

23 Inom ramen för det av social- och hälsovårdsministeriet inledda förfarandet upprättade Tarmo Lehtinen, den 29 november 2000, en rapport i vilken han bland annat konstaterade att importören den 27 november 2000 hade genomfört ett test av låsanordningen för att säkerställa att de aktuella fordonslyftarna överensstämde med standarden SFS-EN 1493. Enligt rapporten hade det genom testet kunnat konstateras en bristfällighet i anordningen. Tarmo Lehtinen ansåg att det enligt standarden SFS-EN 1493 krävs att fordonslyften kan bära den högsta tillåtna lasten även under de mest ogynnsamma lyftförhållandena och oavsett i vilken riktning som fordonet har förts upp på fordonslyften. Social- och hälsovårdsministeriet uppmanades i rapportens slutsats att så snabbt som möjligt anta ett beslut som innebar att överlåtelse och användning av de aktuella fordonslyftar som redan hade tagits i bruk begränsades eller till och med förbjöds.

24 Tarmo Lehtinen upprepade sina påpekanden i en promemoria av den 18 december 2000. Han tillade dock att den nya låsanordning som AGM hade föreslagit var

bättre och att dess hållfasthet hade ansetts vara tillräcklig vid ett test som genomförts i Finland den 12 december 2000.

25 Vid ett möte den 20 december 2000, där importörens representanter, och, för social- och hälsovårdsministeriet, avdelningschefen Reino Kanerva, samt Tarmo Lehtinen, i egenskap av sakkunnig, närvarade, bedömdes att låsanordningen i dess nya utformning överensstämde med lagstiftningen. Ministeriets slutliga ställningstagande var emellertid alltjämt avhängigt av en godkännandekontroll utförd av ett behörigt organ, ett förfarande som enligt AGM redan var i gång. Vid detta tillfälle bestämdes även att social- och hälsovårdsministeriets kommande beslut inte skulle offentliggöras och att importören, när beslutet förelåg, skulle underrätta användarna.

26 Den 20 december 2000 föredrog Reino Kanerva ärendet för Mikko Hurmalainen, chefen vid social- och hälsovårdsministeriets arbetsskyddsavdelning, för avgörande. Reino Kanerva föreslog att saluföring och användning av de aktuella fordonslyftarna, med vissa undantag, skulle förbjudas. Mikko Hurmalainen antog emellertid inte det förslag till beslut som han hade förelagts, utan återförvisade ärendet för ytterligare utredning, eftersom han ansåg att det inte fanns ett tillräckligt bedömningsunderlag.

27 Den 17 januari 2001 intervjuades Tarmo Lehtinen, med tillstånd av sin närmaste överordnade, samt en representant för importören i nyhetssändningen kl. 20.30 på den nationella TV-kanalen TV 1. Vid detta tillfälle uppgav nyhetsuppläsaren att enligt de finländska arbetsskyddsorganen uppfyllde inte de aktuella fordonslyftarna gällande europeiska standarder, även om maskinerna hade godkänts i Italien. Nyhetsuppläsaren tillade att det enligt samma organ krävs att maskinerna kan stå emot påfrestningar även om fordonet förs upp på maskinen under de mest

ogynnsamma lyftförhållandena. Importörens representant medgav att låsanordningen var bristfällig, men förnekade att fordonslyftarna skulle ge upphov till något annat problem, och hävdade att lyftarmarna bar alla laster förutsatt att fordonet har förts upp på maskinen i rätt riktning. Tarmo Lehtinen förklarade att fordonslyftarna kunde utgöra en omedelbar fara, eftersom arbetstagarna arbetade under lasten. Han tillade att det kontrollorgan som AGM hade vänt sig till hade feltolkat de bestämmelser som då var tillämpliga.

28 Den 29 januari 2001 sände Teknisen Kaupan Liitto (Tekniska handelsförbundet) en skrivelse till social- och hälsovårdsministeriet samt peruspalveluministeri (omsorgsministern), i vilken det påtalades att allvarliga brister hade upptäckts på AGM:s maskiner. Tarmo Lehtinen har inför den nationella domstolen medgett att han vid ett tillfälle, på begäran av nämnda förbund, hade deltagit i ett möte vid förbundet, i det aktuella ärendet.

29 Den 8 februari 2001 sände Mikko Hurmalainen ett fax till Tapio Kuikko, tjänsteman vid Teollisuuden ja Työnantajien Keskusliitto (Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund), i vilket han förklarade att han motsatte sig det försäljningsförbud som hade föreslagits av Reino Kanerva och Tarmo Lehtinen, med motiveringen att han inte ansåg att det var lämpligt att vidta en åtgärd som kunde äventyra den inre marknadens funktion, eftersom det i Finland endast hade skett en olycka, vars orsak för övrigt var oklar.

30 Den 16 februari 2001 fråntog Mikko Hurmalainen Tarmo Lehtinen uppgiften att handlägga ärendet om de fordonslyftar som tillverkades av AGM, med hänvisning

till att denne under ett pågående ärende offentligt hade gett uttryck för en åsikt som inte överensstämde med social- och hälsovårdsministeriets officiella ståndpunkt och därigenom hade handlat i strid med ministeriets anvisningar och informationspolitik. Enligt en senare rapport, upprättad av social- och hälsovårdsministeriets arbetsskyddsavdelning den 20 mars 2001, klandrades Tarmo Lehtinen för att ha handlat i strid med principen om god förvaltningssed och på ett sätt som var till nackdel för AGM:s ekonomiska intressen genom att samarbeta med AGM:s konkurrenter.

31 Den 17 februari 2001 publicerades i den regionala tidningen *Aamulehti* en artikel med rubriken "En expert varnar för brister i vissa fordonslyftar". Enligt den nationella domstolen hade artikeln skrivits med utgångspunkt i en intervju med Tarmo Lehtinen och det angavs däri uttryckligen att det rörde sig om de fordonslyftar som tillverkades av AGM. Det nämndes också att "chefen för ministeriets arbetsskyddsavdelning, Mikko Hurmalainen, ansåg att Tarmo Lehtinens uttalanden gjorts av honom i egenskap av privatperson".

32 Metalliväen Liitto ry (Metallarbetarförbundet) skickade den 22 februari 2001 ett meddelande till sina fackavdelningar inom sektorn för bilreparationer och mekaniska reparationer samt till de säkerhetsansvariga inom företagen, i vilket det konstaterade att fordonslyftarna av modellerna G 28, G 32 och G 35 som tillverkades av AGM hade gett upphov till problem och att "den aktuella fordonslyften obestridligen [hade] visat sig vara farlig". Till meddelandet hade Metallarbetarförbundet bifogat en rapport som upprättats av Tarmo Lethinen den 12 februari 2001.

33 Den 13 juni 2001 publicerade den regionala tidningen *Etalä-Saimaa* en artikel med rubriken "Metallarbetarförbundet kräver förbud mot användning av farliga fordonslyftar". Artikeln hade underrubriken "Varje dag utsätts 150 mekaniker för fara". I artikeln uppgavs att den chefsingenjör som var specialist på detta slags

maskiner och som hade berett ärendet hade föreslagit att användning av de italienska fordonslyftar som hade tillverkats av AGM skulle begränsas och att försäljning av nya maskiner skulle förbjudas. I artikeln påpekades också att chefen för social- och hälsovårdsministeriets arbetsskyddsavdelning, Mikko Hurmalainen, i sitt beslut hade ansett att det inte fanns tillräckligt bedömningsunderlag och preciserades att ärendet fortfarande var föremål för utredning.

34 Den 14 juni 2001 antog social- och hälsovårdsministeriets arbetsskyddsavdelning ett beslut i vilket det bland annat konstaterades följande: "Det har i ärendet inte framkommit några omständigheter som föranleder ministeriet att vidta åtgärder för att kontrollera marknaden såvitt avser tillverkaren och importören av fordonslyftar som tillverkas av AGM. Denna bedömning hindrar emellertid inte ministeriet från att vidta åtgärder inom ramen för en eventuell ny prövning av ärendet för det fall att det skulle komma fram någon kompletterande information eller av något annat skäl." Ministeriet motiverade sitt beslut på följande sätt: "Vad beträffar nya maskiner har tillverkaren åtgärdat de konstaterade bristerna, och importören strävar efter att agera likaledes vad beträffar de anordningar som redan är i bruk."

35 Den 1 oktober 2001 meddelade social- och hälsovårdsministeriet Tarmo Lehtinen en skriftlig varning, med stöd av Valtion virkamieslaki (statstjänstemannalagen), med motiveringen att denne hade åsidosatt de skyldigheter som följer av hans egenskap av statstjänsteman, genom att, trots att han den 16 februari 2001 hade fråntagits uppgiften att handlägga ärendet om de fordonslyftar som tillverkades av AGM, i en nyhetssändning och i en promemoria till den lokala arbetsskyddsavdelningen fortsätta sprida vilseledande uppgifter om ministeriets ståndpunkt, och genom att bryta mot ministeriets informationspolitik. Genom beslut av den 6 mars 2002 avslog virkamieslautakunta (tjänstemannanämnden) Tarmo Lehtinens begäran om att varningen skulle undanröjas. Nämnden ansåg däremot inte, i samma beslut, att Tarmo Lehtinens beteende vid TV-intervjun den 17 januari 2001 var så olämpligt att en skriftlig varning var påkallad. Den 10 september 2003 fastställde Korkein hallinto-oikeus (högsta förvaltningsdomstolen) detta beslut.

36 Samtidigt som disciplinförfarandet mot Tarmo Lehtinen pågick begärde denne att Julkisen sanan neuvosto (Opinionsnämnden för massmedier) skulle avge ett uttalande angående frågan huruvida social- och hälsovårdsministeriet, genom att meddela honom en varning, hade överskridit sina befogenheter och därigenom kränkt den yttrande- och åsiktsfrihet som statstjänstemän tillerkänns. Nämnden konstaterade i sitt uttalande av den 20 mars 2002 att det var önskvärt att statstjänstemän tillåts yttra sig offentligt i samband med fria debatter i media med hänsyn till att deras deltagande i offentliga debatter som rör deras ämnesområde gynnar spridandet av viktig information av allmänintresse. Nämnden ansåg att i det i Tarmo Lehtinens fall rörde sig om arbetsskydd, att en offentlig debatt mot denna bakgrund var särskilt önskvärd och viktig och att en sådan statstjänsteman som den berörde hade rätt att delta i en sådan debatt.

37 Mot bakgrund av dessa omständigheter väckte AGM talan vid Tampereen käräjäoikeus (Tammerfors tingsrätt), där bolaget yrkade att den finländska staten och Tarmo Lehtinen skulle förpliktas att solidariskt ersätta den skada som AGM lidit, vilken särskilt består i en minskad omsättning i Finland och i övriga Europa.

38 Den nationella domstolen anser att fråga uppkommer i målet huruvida den omständigheten att Tarmo Lehtinen, som vid den aktuella tidpunkten var statstjänsteman vid den behöriga myndigheten, offentligt uttryckte en negativ åsikt om huruvida vissa av de fordonslyftar som tillverkades av AGM överensstämde med gällande standarder, en åsikt som har kunnat medföra en minskad försäljning av bolagets produkter på den finländska marknaden, mot bakgrund av domstolens rättspraxis, däribland domen av den 11 juli 1974 i mål 8/74, Dassonville (REG 1974, s. 837; svensk specialutgåva, volym 2, s 343), har kunnat hindra handeln inom Europeiska gemenskapen, enligt de villkor som ställs i artikel 28 EG. Eftersom det potentiella hindret för handeln inom gemenskapen inte följer av ett beslut som den behöriga myndigheten har antagit med stöd av nationella bestämmelser, utan av en till den behöriga myndigheten hörande statstjänstemans beteenden före det att myndigheten avgjorde det aktuella ärendet, är den nationella domstolen osäker på huruvida det kriterium som har utvecklats i domen i det ovannämnda målet

Dassonville gör det möjligt att betrakta en statstjänstemans handlingar som åtgärder med motsvarande verkan som kvantitativa restriktioner, särskilt i ett fall där dessa handlingar i praktiken har fått samma verkan som om den behöriga myndigheten hade antagit ett liknande beslut med stöd av bestämmelser i den nationella rätten.

39 Den nationella domstolen önskar dessutom att domstolen skall uttala sig i frågan huruvida en sådan fordonslyft som den som är aktuell i målet vid den nationella domstolen uppfyller de grundläggande säkerhetskrav som ställs i direktivet, om den varken är konstruerad eller tillverkad för att bära en last under de mest ogynnsamma lyftförhållandena.

40 Tammerfors tingsrätt beslutade mot denna bakgrund att förklara målet vilande och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

"1) Är det fråga om åtgärder med motsvarande verkan som kvantitativa restriktioner i den mening som avses i artikel 28 EG eller om en åtgärd som medlemsstaterna enligt artikel 10 andra stycket EG skall avstå från, när en statstjänsteman, som i egenskap av sakkunnig är handläggare på en statlig myndighet för arbetsskydd men saknar beslutsbefogenhet, i ett ännu inte avgjort ärende om marknadsövervakning, i huvudnyhetssändningen på en statlig TV-kanal, i dagstidningar som utkommer i stor upplaga och till handels- och arbetsmarknadsorganisationer, själv eller genom andra framför uttalanden, enligt vilka de maskiner som tillverkas och saluförs av ett bestämt företag och som är föremål för förfarandet för marknadsövervakning är farliga för människors liv och hälsa, och på detta sätt ger företagets maskiner negativ publicitet och skadar dess möjligheter att saluföra maskinerna?

2) Skall [direktivet] tolkas så, att fordonslyftar som inte har konstruerats i enlighet med den europeiska standarden SFS-EN 1493 inte uppfyller de grundläggande

säkerhetskrav som ställs i direktivet på grund av att det när de konstruerades inte beaktades vare sig att fordonet skall kunna föras upp på fordonslyften i båda färdriktningarna eller att beräkningen av respektive lyftarms hållfasthet skall ske på grundval av de mest ogynnsamma lyftförhållandena?

3) a) Om fråga 1 besvaras jakande, skall ett sådant agerande av statstjänstemannen som där beskrivs, även om det har det lovvärda syftet att skydda människors liv och hälsa, anses vara oproportionerligt och strida mot EG-fördraget, och detta även om fråga 2 skall besvaras jakande, om hänsyn tas till agerandets art och särskilt till att det hade varit möjligt att med andra medel än de som räknas upp i fråga 1 informera om tänkbara risker och om hur dessa kan förhindras, till att agerandet föregick den behöriga myndighetens beslut i ärendet om marknadsövervakning samt till att agerandet kunde ha en skadlig inverkan på saluförandet av en bestämd produkt eftersom det direkt riktade sig mot denna?

b) Om frågan om proportionalitet i fråga 3 a skall avgöras av den nationella domstolen, är det då den omständigheten att fordonslyften eventuellt inte uppfyllde de europeiska eller nationella säkerhetskraven eller offentliggörandet av detta som skall tillmätas störst betydelse?

4) Kan statstjänstemannens agerande under de omständigheter som anges i fråga 3 a rättfärdigas med stöd av den yttrandefrihet som garanteras i artikel 10 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de

grundläggande friheterna, trots att det strider mot artiklarna 28 EG och 30 EG eller mot artikel 10 EG?

5) a) Om statstjänstemannens agerande såsom det beskrivs i fråga 1 strider mot artiklarna 28 EG och 30 EG eller mot artikel 10 EG, är överträdelsen i så fall tillräckligt uppenbar och allvarlig för att staten, om övriga förutsättningar för dess skadeståndsansvar är uppfyllda, skall vara skyldig att ersätta skador som det företag som saluför maskinerna kan ha lidit till följd av agerandet?

b) Skall en överträdelse som den som beskrivs i punkt a anses vara uppenbar och allvarlig även om den myndighet eller den statstjänsteman som har beslutsbefogenhet inte har gjort sig skyldig till något fel eller någon försumlighet och den myndigheten eller den statstjänstemannen inte på något sätt har godkänt agerandet eller medverkat till att agerandet fått konkret verkan?

c) Kan artikel 10 EG, särskilt andra stycket, ge enskilda rättigheter under de förutsättningar som anges i fråga 1?

d) Kan en statstjänsteman, jämte staten och på samma villkor som denna, enligt gemenskapsrätten bli skadeståndsskyldig för det agerande som beskrivs i fråga 1, om det strider mot gemenskapsrätten?

e) Är det i praktiken omöjligt eller orimligt svårt att få skadestånd enligt gemenskapsrätten om en förutsättning för att skadestånd skall utgå för andra ekonomiska skador än person- och sakskador, enligt den nationella lagstiftningen, är att skadorna har orsakats av i lag straffbelagda handlingar eller genom myndighetsutövning eller om det i övrigt måste finnas särskilt tungt vägande skäl för att bevilja skadestånd?

6) a) Om skadestånd enligt den nationella lagstiftningen skall beviljas till följd av att bestämmelserna om fri rörlighet för varor har åsidosatts, även när detta har skett genom försumlighet, är det då ett gemenskapsrättsligt krav att skadeståndet skall utgöra en effektiv och avskräckande sanktion? Är det oförenligt med de gemenskapsrättsliga bestämmelserna om skadeståndsansvar att en statstjänsteman som har gjort sig skyldig till överträdelser eller försumlighet enligt den nationella lagstiftningen endast i rimlig omfattning hålls ansvarig för skadan, vilket inte nödvändigtvis motsvarar hela skadan, eller är helt undantagen från ansvar, när han endast har gjort sig skyldig till ringa försumlighet? Är det tillika oförenligt med de nämnda gemenskapsrättsliga bestämmelserna att en statstjänsteman och staten, som ansvarar för statstjänstemannens fel eller försumlighet, är skyldiga att ersätta andra ekonomiska skador än person- och sakskador endast om skadorna har orsakats av i lag straffbelagda handlingar eller genom myndighetsutövning eller om det i övrigt finns särskilt tungt vägande skäl för att bevilja skadestånd?

b) Om de ansvarsbegränsningar som beskrivs i punkt a är oförenliga med gemenskapsrätten, skall de i så fall inte tillämpas med avseende på statstjänstemannen i ett nationellt avgörande om skadestånd även om detta innebär att statstjänstemannen får ett strängare eller ett utökat skadeståndsansvar i förhållande till det som föreskrivs i nationell lagstiftning?"

Huruvida talan kan tas upp till sakprövning

Yttranden som har ingetts till domstolen

41 Tarmo Lehtinen har ifrågasatt huruvida denna begäran om förhandsavgörande kan tas upp till sakprövning, med motiveringen att de frågor som har ställts av Tammerfors tingsrätt saknar relevans.

42 Tarmo Lehtinen har gjort gällande att det förfarande som tvisten i första instans vid den nationella domstolen avser endast befinner sig i det inledande skedet. Tvisteföremålet är inte klart avgränsat och de faktiska omständigheterna har ännu inte utretts. Det är således inte möjligt att i detta skede i det förfarande som pågår vid den nationella domstolen avgöra vilka frågor som har rättslig relevans för avgörandet av tvisten.

Domstolens svar

43 Domstolen erinrar om att det förfarande som har införts genom artikel 234 EG enligt fast rättspraxis är ett instrument för samarbete mellan domstolen och de nationella rättsinstanserna, genom vilket domstolen tillhandahåller de sistnämnda

de gemenskapsrättsliga tolkningsdata som dessa domstolar behöver för att lösa de tvister som föreläggs dem (se bland annat dom av den 12 juni 2003 i mål C-112/00, Schmidberger, REG 2003, s. I-5659, punkt 30, och av den 20 januari 2005 i mål C-306/03, Salgado Alonso, REG 2005, s. I-705, punkt 40).

44 Inom ramen för detta samarbete ankommer det på den nationella domstol vid vilken tvisten har tagits upp — som är ensam om att ha direkt kännedom om de faktiska omständigheter som ligger till grund för tvisten — och som har ansvar för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som den ställer till domstolen. Domstolen är följaktligen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som har ställts av den nationella domstolen avser tolkningen av gemenskapsrätten (se bland annat dom av den 15 december 1995 i mål C-415/93, Bosman, REG 1995, s. I-4921, punkt 59, av den 13 mars 2001 i mål C-379/98, PreussenElektra, REG 2001, s. I-2099, punkt 38, av den 10 december 2002 i mål C-153/00, Der Weduwe, REG 2002, s. I-11319, punkt 31, av den 21 januari 2003 i mål C-318/00, Bacardi- Martini och Cellier des Dauphins, REG 2003, s. I-905, punkt 41, och domen i det ovannämnda målet Schmidberger, punkt 31).

45 Av artikel 234 andra stycket EG framgår det dessutom klart och tydligt att det ankommer på den nationella domstolen att avgöra i vilket skede i förfarandet som en tolkningsfråga skall hänskjutas (se dom av den 10 mars 1981 i de förenade målen 36/80 och 71/80, Irish Creamery Milk Suppliers Association m.fl., REG 1981, s. 735, punkt 5, svensk specialutgåva, volym 6, s. 29, och av den 30 mars 2000 i mål C-236/98, JämO, REG 2000, s. I-2189, punkt 30, och domen i det ovannämnda målet Schmidberger, punkt 39).

46 Det skall härvid konstateras att den nationella domstolen i sin begäran om förhandsavgörande utförligt har redogjort för de faktiska och rättsliga förhållandena i tvisten i målet vid den nationella domstolen och för skälen till att den begär att de

bestämmelser i gemenskapsrätten som den har hänvisat till skall tolkas, med hänsyn till de tvivel som har uppkommit med avseende på deras tillämpning mot bakgrund av omständigheterna i nämnda tvist.

47 Av detta följer att det, med hänsyn till de faktiska omständigheterna, såsom de har beskrivits av den nationella domstolen, inte har framkommit att de aktuella frågorna har ställts i ett skede som hindrar domstolen från att bedöma huruvida de är relevanta för att avgöra tvisten i målet vid den nationella domstolen.

48 Begäran om förhandsavgörande kan följaktligen tas upp till sakprövning.

Prövning av tolkningsfrågorna

Den fria rörligheten för varor (den första, den tredje och den fjärde frågan)

49 Den nationella domstolen har ställt den första, den tredje och den fjärde frågan för att få klarhet i, för det första, huruvida det under omständigheterna i målet vid den nationella domstolen kan anses att Tarmo Lehtinens beteende, som kännetecknas av dennes offentliga uttalanden, skall tillskrivas den finländska staten, för det andra, huruvida beteendet skall anses utgöra ett hinder för den fria rörligheten för varor i den mening som avses i artikel 28 EG och, för det tredje, i vilken mån ett sådant beteende kan rättfärdigas med stöd av yttrandefriheten eller syftet att skydda säkerhet och hälsa.

50 Det skall först erinras om att inom ett område där det har skett en uttömmande harmonisering på gemenskapsnivå skall de nationella bestämmelserna bedömas mot bakgrund av harmoniseringsåtgärdens bestämmelser och inte mot bakgrund av de primärrättsliga bestämmelserna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 12 oktober 1993 i mål C-37/92, Vanacker och Lesage, REG 1993, s. I-4947, punkt 9, av den 13 december 2001 i mål C-324/99, DaimlerChrysler, REG 2001, s. I-9897, punkt 32, av den 11 december 2003 i mål C-322/01, Deutscher Apothekerverband, REG 2003, s. I-14887, punkt 64, och av den 14 december 2004 i mål C-309/02, Radlberger Getränkegesellschaft och S. Spitz, REG 2004, s. I-11763, punkt 53).

51 Det skall följaktligen avgöras om den harmonisering som sker genom direktivet utesluter en prövning av huruvida det beteende som är aktuellt i målet vid den nationella domstolen är förenligt med artikel 28 EG.

52 I detta hänseende erinrar domstolen om att syftet med direktivet, enligt skälen 2, 6, 7 och 9 i detta, är att säkerställa den fria rörligheten för maskiner inom den inre marknaden och att uppfylla de oeftergivliga och grundläggande hälso- och säkerhetskrav som gäller för dessa maskiner genom att de nationella systemen för certifiering och försäkran om överensstämmelse ersätts med ett harmoniserat system. För detta ändamål innehåller bland annat artikel 3 i direktivet och dess bilaga I en uppräkning av de grundläggande hälso- och säkerhetskrav som maskiner och säkerhetskomponenter som tillverkas i medlemsstaterna skall uppfylla. Enligt artikel 4 i direktivet får medlemsstaterna inte begränsa förutsättningarna för att släppa ut sådana maskiner på marknaden som uppfyller dessa grundläggande krav, och det är bara om risker senare uppstår som medlemsstaterna skall vidta lämpliga åtgärder med iakttagande av de villkor som fastställs i artikel 7.

53 Det skall således anses att det genom direktivet, med hänsyn till dess art, dess syften och dess artiklar 3, 4 och 7, sker en fullständig harmonisering på gemenskapsnivå av

– förutom bestämmelserna om väsentliga säkerhetskrav för maskiner och om certifiering av maskinernas överensstämmelse med nämnda krav – bestämmelser om de åtgärder som medlemsstaterna får vidta beträffande maskiner som presumeras överensstämma med dessa krav.

54 Varje nationell åtgärd som ovannämnda artiklar i direktivet är tillämpliga på skall följaktligen bedömas mot bakgrund av direktivets bestämmelser och inte mot bakgrund av bestämmelserna i EG-fördraget, däribland artikel 28 EG.

Huruvida det finns ett hinder som kan tillskrivas staten (den första frågan)

55 Med hänsyn till innehållet i punkt 52 och i följande punkter i denna dom skall den nationella domstolens första fråga omformuleras på så sätt att den avser huruvida de åsikter som Tarmo Lehtinen har framfört offentligt kan anses utgöra hinder för den fria rörligheten för varor, i den mening som avses i artikel 4.1 i direktivet, som kan tillskrivas den finländska staten.

56 I detta hänseende beror frågan huruvida en statstjänstemans uttalanden kan tillskrivas staten särskilt på hur de personer som uttalandena riktar sig till har kunnat uppfatta uttalandena.

57 Den avgörande omständigheten för att en statstjänstemans uttalanden skall kunna tillskrivas staten är huruvida de personer som uttalandena riktar sig till, i ett bestämt

sammanhang, rimligen kan anta att det rör sig om ställningstaganden som statstjänstemannen gör med den auktoritet som följer av tjänsten.

58 Det ankommer i detta hänseende på den nationella domstolen att särskilt bedöma huruvida

— statstjänstemannen är allmänt behörig inom det berörda området,

— statstjänstemannen använder papper med den behöriga myndighetens officiella brevhuvud för sina skriftliga uttalanden,

— statstjänstemannen ger TV-intervjuer i myndighetens tjänstelokaler,

— statstjänstemannen underlåter att ange att det rör sig om hans personliga uttalanden och att de avviker från den behöriga myndighetens officiella ståndpunkt, och

— de behöriga statliga myndigheterna underlåter att omedelbart vidta nödvändiga åtgärder för att undanröja intrycket, hos de personer som statstjänstemannens uttalanden riktar sig till, att det rör sig om statens officiella ståndpunkter.

59 Det återstår att pröva huruvida de aktuella uttalandena i målet vid den nationella domstolen, för det fall de kan tillskrivas den finländska staten, strider mot artikel 4.1 i direktivet.

60 Det skall i detta hänseende noteras att alla åtgärder som direkt eller indirekt, faktiskt eller potentiellt kan hindra handeln inom gemenskapen utgör ett hinder (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Dassonville, punkt 5, och dom av den 9 februari 1999 i mål C-383/97, Van der Laan, REG 1999, s. I-731, punkt 18). Denna princip gäller även för tolkningen av artikel 4.1 i direktivet.

61 Såsom framgår av ordalydelsen i artikel 4.1 i direktivet gäller det däri föreskrivna förbudet endast om den aktuella maskinen uppfyller bestämmelserna i direktivet. I förevarande fall omfattades de fordonslyftar som tillverkades av AGM av den presumtion om överensstämmelse som följer av artikel 5.1 i direktivet, eftersom deras överensstämmelse med direktivet hade certifierats och eftersom de var försedda med en CE-märkning om överensstämmelse enligt artikel 10 i direktivet.

62 Denna presumtion om överensstämmelse innebär emellertid inte att medlemsstaterna inte kan ingripa när risker uppkommer. Enligt artikel 7.1 första stycket i direktivet är en medlemsstat tvärtom skyldig att vidta alla lämpliga åtgärder för att avlägsna en maskin från marknaden när den konstaterar att maskinen, som används på avsett sätt, kan äventyra personers och egendoms säkerhet. I ett sådant fall skall medlemsstaten, enligt artikel 7.1 andra stycket, omedelbart underrätta kommissionen om sådana åtgärder och om skälen för beslutet.

63 Det framgår av beslutet om hänskjutande att de behöriga myndigheterna varken har konstaterat att det finns någon risk, vidtagit åtgärder för att avlägsna de fordonslyftar som är aktuella i målet vid den nationella domstolen från marknaden eller ens underrättat kommissionen om sådana åtgärder.

64 Eftersom fordonslyftarna presumerades överensstämma med direktivet var staten följaktligen skyldig att iaktta förbudet mot att begränsa deras fria rörlighet, enligt artikel 4.1 i direktivet.

65 De aktuella uttalandena, genom vilka fordonslyftarna i olika medier och i rapporter med stor spridning framställdes såsom stridande mot standarden EN 1493:1998 och farliga, kan åtminstone indirekt och potentiellt hindra att dessa maskiner släpps ut på marknaden.

66 Mot bakgrund av det föregående skall den första frågan besvaras så, att en statstjänstemans uttalanden som, på grund av den form de har och omständigheterna, ger de personer de riktar sig till intrycket att det rör sig om statens officiella ståndpunkter, och inte om statstjänstemannens personliga åsikter, kan tillskrivas staten. Den avgörande omständigheten för att en statstjänstemans uttalanden skall kunna tillskrivas staten är huruvida de personer som uttalandena riktar sig till, i ett bestämt sammanhang, rimligen kan anta att det rör sig om ställningstaganden som statstjänstemannen gör med den auktoritet som följer av tjänsten. En statstjänstemans uttalanden i vilka en maskin som har certifierats som överensstämmande med direktivet framställs som stridande mot den harmoniserade standard till vilken den är hänförlig samt som farlig utgör följaktligen ett åsidosättande av artikel 4.1 i direktivet, i den mån uttalandena kan tillskrivas staten.

Huruvida beteendet kan rättfärdigas (den tredje och den fjärde frågan)

67 Den nationella domstolen önskar klarhet i frågan huruvida Tarmo Lehtinens beteende, för det fall det kan tillskrivas den finländska staten, kan rättfärdigas med stöd av syftet att skydda hälsan eller med stöd av yttrandefriheten.

— Huruvida beteendet kan rättfärdigas med stöd av syftet att skydda hälsan

68 Direktivet innehåller en tydlig reglering av hälsoskyddet för det fall skyddet kan äventyras genom användning av maskiner som anses uppfylla kraven enligt direktivet. Om en medlemsstat konstaterar att det finns en sådan risk kan den således, enligt artikel 7.1 i direktivet, vidta alla lämpliga åtgärder för att avlägsna de aktuella maskinerna från marknaden, förbjuda att de släpps ut på marknaden och begränsa deras fria rörlighet. Utöver dessa åtgärder är det enligt direktivet inte tillåtet att införa några andra begränsningar som har samband med hälsoskyddet.

69 Såsom har angetts ovan i punkt 63 i denna dom har de behöriga finska myndigheterna inte vidtagit någon åtgärd med stöd av artikel 7 i direktivet.

70 Med hänsyn till att bestämmelserna om säkerhetskraven för att släppa ut maskiner på marknaden, vilka påverkar den fria rörligheten för varor, omfattas av en

fullständig harmonisering på gemenskapsnivå, kan en medlemsstat inte med fog göra gällande någon annan grund avseende hälsoskydd än den som följer av artikel 7 i direktivet.

71 I den mån Tarmo Lehtinens beteende kan tillskrivas den finländska staten kan detsamma följaktligen inte rättfärdigas med stöd av syftet att skydda hälsan.

— Huruvida beteendet kan rättfärdigas med stöd av yttrandefriheten

72 I enlighet med artikel 10.1 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna skall yttrandefrihet garanteras för var och en som omfattas av medlemsstaternas jurisdiktion. Denna frihet är en väsentlig förutsättning för ett demokratiskt samhälle. Medlemsstaterna kan emellertid inte göra gällande sina statstjänstemäns yttrandefrihet för att rättfärdiga ett hinder och därigenom undgå sitt eget skadeståndsansvar enligt gemenskapsrätten.

73 Mot bakgrund av det föregående skall den tredje och den fjärde frågan besvaras så, att under sådana omständigheter som dem som är aktuella i målet vid den nationella domstolen kan ett åsidosättande av artikel 4.1 i direktivet genom en statstjänstemans beteende, i den mån det kan tillskrivas den medlemsstat som han lyder under, inte rättfärdigas vare sig med stöd av syftet att skydda hälsan eller med stöd av statstjänstemäns yttrandefrihet.

Huruvida de i målet vid den nationella domstolen aktuella fordonslyftarna överensstämmer med bestämmelserna i direktiv 98/37 (den andra frågan)

74 Det följer av bedömningen i punkterna 60–65 i denna dom att det saknas anledning att besvara den andra frågan.

Den finländska statens och dess statstjänstemäns skadeståndsansvar (den femte och den sjätte frågan)

75 Den nationella domstolen har ställt den femte och den sjätte frågan för att, för det fall att artiklarna 28 EG och 30 EG eller artikel 10 EG har åsidosatts, få klarhet i huruvida förutsättningarna för den finländska statens skadeståndsansvar enligt gemenskapsrätten är uppfyllda, huruvida det enligt gemenskapsrätten är tillåtet eller krävs att även skadeståndsansvaret för en statstjänsteman, vars beteende är föremål för prövning, kan göras gällande, och i vilken utsträckning förutsättningarna för skadeståndsansvar i dessa fall eventuellt kräver att den finländska rätten tolkas i överensstämmelse med gemenskapsrätten.

76 Med hänsyn till övervägandena i punkterna 50–53 i denna dom skall den nationella domstolens frågor emellertid besvaras med hänvisning till ett eventuellt åsidosättande av artikel 4.1 i direktivet.

Förutsättningarna för den finländska statens skadeståndsansvar (fråga 5 a–c)

77 Den nationella domstolen har ställt fråga 5 a–c för att få klarhet i huruvida det under sådana omständigheter som dem som är aktuella i målet vid den nationella domstolen kan anses att överträdelserna av gemenskapsrätten är tillräckligt klara för att den finländska staten skall kunna ådra sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar och huruvida enskilda som är verksamma på marknaden kan göra gällande rättigheter mot medlemsstaterna.

78 Av domstolens rättspraxis följer att en medlemsstat är skyldig att ersätta skada som har vållats enskilda om följande tre förutsättningar är uppfyllda, nämligen att den rättsregel som har överträtts har till syfte att ge enskilda rättigheter, att överträdelsen är tillräckligt klar och att det finns ett direkt orsakssamband mellan åsidosättandet av medlemsstatens skyldighet och den skada som de drabbade personerna har lidit. Bedömningen av om dessa förutsättningar är uppfyllda beror på vilken situation det är fråga om (dom av den 5 mars 1996 i de förenade målen C-46/93 och C-48/93, Brasserie du pêcheur och Factortame, REG 1996, s. I-1029, punkt 51, av den 2 april 1998 i mål C-127/95, Norbrook Laboratories, REG 1998, s. I-1531, punkt 107, och av den 4 juli 2000, i mål C-424/97, Haim, REG 2000, s. I-5123, punkt 36).

79 Vad beträffar den första förutsättningen räcker det att konstatera att syftet med artikel 4.1 i direktivet är att ge enskilda som är verksamma på marknaden rättigheter som de kan göra gällande mot medlemsstaterna.

80 När det gäller den andra förutsättningen är det avgörande kriteriet för att anse att en överträdelse av gemenskapsrätten är tillräckligt klar, att en medlemsstat uppenbart

och allvarligt har missbedömt gränserna för sitt utrymme för skönsmässig bedömning (se domen i de ovannämnda förenade målen Brasserie du pêcheur och Factortame, punkt 55).

81 Det skall i detta hänseende erinras om att domstolen tidigare har slagit fast att ett åsidosättande av gemenskapsrätten i sig kan vara tillräckligt för att det skall vara fråga om en tillräckligt klar överträdelse, om den aktuella medlemsstaten vid tidpunkten då den begick överträdelsen endast förfogade över ett i hög grad begränsat, eller till och med obefintligt, utrymme för skönsmässig bedömning (se domen i det ovannämnda målet Norbrook Laboratories, punkt 109, och där angiven rättspraxis).

82 De skyldigheter som anges i artikel 4.1 i direktivet ger inte medlemsstaterna något utrymme för skönsmässig bedömning. Det är nämligen endast artikel 7 i direktivet som reglerar det fall där det senare uppkommer tvivel om huruvida en maskin, som har presumerats överensstämma med direktivets krav, överensstämmer med dessa krav samt de lämpliga åtgärder som detta föranleder. Ett åsidosättande av artikel 4.1 i direktivet genom sådana uttalanden som dem som är aktuella i målet vid den nationella domstolen skall följaktligen, om det antas att uttalandena kan tillskrivas medlemsstaten, anses utgöra en tillräckligt klar överträdelse.

83 Vad beträffar den tredje förutsättningen ankommer det på de nationella domstolarna att pröva om det finns ett direkt orsakssamband mellan åsidosättandet av den skyldighet som åligger staten och den skada som de drabbade personerna har lidit (se, för ett liknande resonemang, domen i de ovannämnda förenade målen Brasserie du pêcheur och Factortame, punkt 65, och dom av den 23 maj 1996 i mål C-5/94, Hedley Lomas, REG 1996, s. I-2553, punkt 30).

84 Med förbehåll för den kontroll som skall utföras av den nationella domstolen, förefaller det i förevarande fall som om de uttalanden som är aktuella i målet vid den nationella domstolen har medfört en minskning av AGM:s omsättning för åren 2000–2002 och av dess vinstmarginal för åren 2001 och 2002. Det förefaller dessutom som om social- och hälsovårdsministeriet självt redan på förhand hade noterat uttalandenas inverkan på marknaden.

85 De tre förutsättningar som avses ovan är nödvändiga och tillräckliga för att ge upphov till en rätt till skadestånd för enskilda utan att därför utesluta att statens skadeståndsansvar på grundval av den nationella rätten kan göras gällande under mindre restriktiva förutsättningar (se domen i de ovannämnda förenade målen Brasserie du pêcheur och Factortame, punkt 66).

86 Mot bakgrund av föregående överväganden skall det svaret ges, att artikel 4.1 i direktivet skall tolkas dels så, att artikeln ger enskilda rättigheter, dels så, att den inte lämnar något utrymme för skönsmässig bedömning åt medlemsstaterna, i detta fall i fråga om de maskiner som överensstämmer eller presumeras överensstämma med direktivet. Ett åsidosättande av bestämmelsen som följer av uttalanden från en medlemsstats statstjänsteman utgör, förutsatt att uttalandena kan tillskrivas denna stat, en tillräckligt klar överträdelse av gemenskapsrätten för att staten skall ådra sig skadeståndsansvar.

De ansvarsbegränsningar som följer av de bestämmelser i nationell rätt som är tillämpliga på den finländska statens skadeståndsansvar (fråga 5 e och, i viss del, fråga 6 a)

87 Den nationella domstolen önskar klarhet i huruvida det i den nationella rätten får införas ytterligare särskilda förutsättningar i fråga om ersättning för skada som har

vållats av staten eller om sådana ansvarsbegränsningar som föreskrivs i finländsk rätt skall anses medföra att det i praktiken blir orimligt svårt eller omöjligt att få ersättning för en skada som följer av att en medlemsstat har åsidosatt artikel 4.1 i direktivet.

88 Domstolen understryker inledningsvis att en medlemsstats skadeståndsansvar grundat på gemenskapsrätten inte är avsett att fungera som en avskräckning eller en sanktion, utan det syftar till att enskilda skall kunna få ersättning för de skador som de har lidit till följd av att medlemsstaterna har överträtt gemenskapsrätten.

89 Det följer av fast rättspraxis att när förutsättningarna för en på gemenskapsrätten grundad rätt till skadestånd är uppfyllda ankommer det på medlemsstaten att ersätta den vållade skadan inom ramen för den nationella skadeståndsrätten. Det skall dessutom noteras att i ett sådant sammanhang får de materiella och formella förutsättningar som fastställs i de olika nationella lagstiftningarna i fråga om skadestånd inte vara mindre förmånliga än de som avser liknande nationella ersättningsanspråk eller utformas på ett sådant sätt att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att få skadestånd (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 november 1991 i de förenade målen C-6/90 och C-9/90, Francovich m.fl., REG 1991, s. I-5357, punkterna 42 och 43, och domen i det ovannämnda målet Norbrook Laboratories, punkt 111).

90 Enligt gemenskapsrätten krävs det således att ersättningen är effektiv och det tillåts inte att det i medlemsstatens rätt införs någon ytterligare förutsättning som medför att det blir orimligt svårt att få skadestånd eller någon annan form av ersättning.

91 Det framgår i detta hänseende av de uppgifter som har lämnats av den nationella domstolen att de bestämmelser i den finländska skadeståndsrätten som är tillämpliga i målet vid den nationella domstolen innebär att rätten till ersättning för andra skador än person- och sakskador villkoras av att skadan har orsakats av en i lag straffbelagd handling eller genom myndighetsutövning eller av att det finns särskilt tungt vägande skäl för att bevilja skadestånd. Enligt den nationella domstolen omfattas Tarmo Lehtinens beteende inte av något av dessa fall, vilket medför att det blir svårt att få ersättning för den skada som AGM har lidit.

92 I detta fall uppkommer en rätt till skadestånd om det har kunnat fastställas att den rättsregel som har överträtts har till syfte att ge enskilda rättigheter och det finns ett direkt orsakssamband mellan den tillräckligt klara överträdelse som har åberopats och den skada som den berörde har lidit. Dessa förutsättningar är nämligen nödvändiga och tillräckliga för att ge upphov till en rätt till skadestånd för enskilda (se, för ett liknande resonemang, dom av den 13 juni 2006 i mål C-173/03, Traghetti del Mediterraneo, REG 2006, s. I-5177, punkterna 44 och 45, och där angiven rättspraxis).

93 Det kan i förevarande fall inte uteslutas att en tillräckligt klar överträdelse av gemenskapsrätten som kan medföra att den finländska staten ådrar sig skadeståndsansvar följer av ett beteende som denna stat kan tillskrivas och som omfattas av ett annat fall än de som åsyftas i den begränsande uppräkningen i den nationella rätten.

94 Det skadestånd som det åligger medlemsstaterna att utge för skada som de har vållat enskilda genom överträdelser av gemenskapsrätten skall för övrigt vara adekvat i förhållande till den lidna skadan. Då det inte finns gemenskapsrättsliga bestämmelser på detta område ankommer det på varje medlemsstat att i sin nationella rättsordning fastställa de kriterier som gör det möjligt att bestämma skadeståndets

omfattning, på villkor att de inte får vara mindre förmånliga än de som avser liknande anspråk som har framställts i ett rättsligt förfarande och som grundas på den nationella rätten och att de inte i något fall får vara utformade på ett sådant sätt att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att få skadestånd. En nationell lagstiftning, enligt vilken en ersättningsgill skada på ett generellt sätt begränsas till att enbart avse skada som har vållats vissa särskilt skyddade individuella rättsliga intressen, och enligt vilken utebliven vinst som enskilda har drabbats av är utesluten, är inte förenlig med gemenskapsrätten (se domen i de ovannämnda förenade målen Brasserie du pêcheur och Factortame, punkt 90).

95 Det skall påpekas att det vid överträdelse av gemenskapsrätten inte kan tillåtas att utebliven vinst helt utesluts som ersättningsgill skada. En sådan total uteslutning av utebliven vinst innebär nämligen, särskilt i fråga om tvister av ekonomisk eller kommersiell art, att det i praktiken blir omöjligt att få ersättning för skadan (se domen i de ovannämnda förenade målen Brasserie du pêcheur och Factortame, punkt 87).

96 Domstolen skall följaktligen avge det svaret, att gemenskapsrätten inte utgör något hinder för att det i en medlemsstats nationella rätt föreskrivs särskilda förutsättningar i fråga om ersättning för andra skador än person- och sakskador, på villkor att de är utformade på ett sådant sätt att det i praktiken inte blir omöjligt eller orimligt svårt att få ersättning för en skada som följer av en överträdelse av gemenskapsrätten.

Statstjänstemäns personliga skadeståndsansvar (fråga 5 d och, i viss del, fråga 6 a samt 6 b)

97 Den nationella domstolen önskar klarhet i huruvida det enligt gemenskapsrätten är tillåtet eller till och med krävs att en statstjänsteman som har gjort sig skyldig till en

överträdelse av gemenskapsrätten kan ådra sig personligt skadeståndsansvar och, i förekommande fall, huruvida detta skadeståndsansvar kan bli föremål för särskilda begränsningar.

98 Gemenskapsrätten utgör inte heller något hinder för att ett annat rättssubjekt än en medlemsstat kan ådra sig skadeståndsansvar jämte medlemsstatens eget skadeståndsansvar för skada som enskilda har vållats genom åtgärder som detta rättssubjekt har vidtagit i strid med gemenskapsrätten (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Haim, punkt 32).

99 Mot bakgrund av det föregående skall det svaret ges, att vid överträdelser av gemenskapsrätten utgör denna inte något hinder för att en statstjänsteman kan ådra sig skadeståndsansvar jämte medlemsstatens skadeståndsansvar, men den innebär inte heller något krav på att en sådan möjlighet skall finnas.

Rättegångskostnader

100 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttranden till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

1) **En statstjänstemans uttalanden som, på grund av den form de har och omständigheterna, ger de personer de riktar sig till intrycket att det rör sig om statens officiella ståndpunkter, och inte om statstjänstemannens personliga åsikter, kan tillskrivas staten. Den avgörande omständigheten för att en statstjänstemans uttalanden skall kunna tillskrivas staten är huruvida de personer som uttalandena riktar sig till, i ett bestämt sammanhang, rimligen kan anta att det rör sig om ställningstaganden som statstjänstemannen gör med den auktoritet som följer av tjänsten. En statstjänstemans uttalanden, genom vilka en maskin som har certifierats som överensstämmande med Europaparlamentets och rådets direktiv 98/37/EG av den 22 juni 1998 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om maskiner framställs som stridande mot den harmoniserade standard till vilken den är hänförlig samt som farlig, utgör följaktligen ett åsidosättande av artikel 4.1 i detta direktiv, i den mån uttalandena kan tillskrivas staten.**

2) **Under sådana omständigheter som dem som är aktuella i målet vid den nationella domstolen kan ett åsidosättande av artikel 4.1 i direktiv 98/37 genom en statstjänstemans beteende, i den mån det kan tillskrivas den medlemsstat som statstjänstemannen lyder under, inte rättfärdigas vare sig med stöd av syftet att skydda hälsan eller med stöd av statstjänstemäns yttrandefrihet.**

3) **Artikel 4.1 i direktiv 98/37 skall tolkas dels så, att artikeln ger enskilda rättigheter, dels så, att den inte lämnar något utrymme för skönsmässig bedömning åt medlemsstaterna, i detta fall i fråga om de maskiner som**

överensstämmer eller presumeras överensstämma med direktivet. Ett åsidosättande av bestämmelsen som följer av uttalanden från en medlemsstats statstjänsteman utgör, förutsatt att uttalandena kan tillskrivas denna stat, en tillräckligt klar överträdelse av gemenskapsrätten för att staten skall ådra sig skadeståndsansvar.

4) **Gemenskapsrätten utgör inte något hinder för att det i en medlemsstats nationella rätt föreskrivs särskilda förutsättningar i fråga om ersättning för andra skador än person- och sakskador, på villkor att de är utformade på ett sådant sätt att det i praktiken inte blir omöjligt eller orimligt svårt att få ersättning för en skada som följer av en överträdelse av gemenskapsrätten.**

5) **Vid överträdelser av gemenskapsrätten utgör denna inte något hinder för att en statstjänsteman kan ådra sig skadeståndsansvar jämte medlemsstatens skadeståndsansvar, men den innebär inte heller något krav på att en sådan möjlighet skall finnas.**

Underskrifter